Розкопки в с. Липовому Ром. пов 1916 р. (Полт. губ.).

Могильник цей займає саму середину села на правім високім березі р. Ромна і покриває собою дуже велику просторінь не меньше $^1/_2$ кв. кільометру. Число могил в нім напевно переходило за 2 тисячи, але багато з них забрато водою й проваллями, які тут дуже великі *). Мною тут було взято на спробу не багато могил.

Тип похорону тута звичайний для князівської доби, не палений, інвентарь при костяках взагалі дуже бідний, звичайно трапляються бронзові перстні, часом сердолікова намистина й залізні цвяхи **).

Розкопано було 3 групи могил:

1) Над кручею між двома проваллями, недалеко від дороги, що йде від волости мимо церкви. (Мог. № 335).

2) Друга група в південно західнім кутку, біля вітряка в напрямку до громадських магазинів (№№ 336, 337, 338).

3) Третя група лежала у крайнім західнім кутку могильника між другим вітряком і хатами (№ розк. 339, 340).

Могила № 335.

Височінь могили . . . . 1 метр.
Діяметр могили . . . . $5,_5$ м.
Довжина могильної ями. . $2,_{30}$ м.
Широчінь. . . . . $1,_0$ м.
Глибиня . . . . $1,_{30}$ м.
Довжина кістяка . . . . $1,_{70}$ м.
Напрям чола . . . . . на північ.
Кістяк лежить головою на захід на—72°

На дні могильної ями знайдено зостанки дубової домовини дуже перетрухлі, цвяхи й перетлілі частки кістяка, а також уламки залізних скоблів, усе це занесено в катальог музея за N. 3071 і 3072, окрім того уламки маленькі глиняного череп'я занесені в катальог музея за № 3073.

Могила № 336—1.

Височінь могили . . . . . $1,_{60}$ м.
Діяметр могили . . . . . . $8,_{20}$ м.
Довжина ями могилової . . $2,_{20}$ м.

---

*) Року 1906 в цьомуж могильнику було зроблено розвідочні розкопи М. Е. Макаренком. Див. Изв. Имп. Арх. Ком. вип. 22. 1907 р. ст. 48.

**) Нумери могил тут показано, відповідно до музейних записів. В Полт. Арх. Музею, заведено з 1912 року не повторяти нумерів розкопаних могил, ні номерів предметів. А фотографії зняті з розкопок мають порядковий нумер могили, який виставляется в самій могилі з рухомих цифр, щоб не можна було поплутати номерів предметів з номерами могил. Нумери предметів взято з катальогу музейного.

Шир. ями . . . . 4,50 м.
Глиб. ями . . . . 0,8 м.
Довжина кістяка . . . . . 1,60 м.

Під могильним насипом, заввишки 1,6 метра виявилася пляма завширшки 4,5 метра, завдовжки —2,2 м., що служило вказівкою того, що тут аж дві ямі разом були і що тут мусить бути 2 кістяки, які виявилися справді. Кістяки лежали на віддаленню 2,50 оден від другого.

1) Південний.

Довжина кістяка . . . . . 1,60 м.

Голова обернена чопом до низу, може її перевернули гризуни, яких тут було дуже багато, як про це свідчать нори їхні в сім місці. Руки було складено на животі, ноги витягнено. З річей при цім кістяку було знайдено:

1) Кремінь і кресало біля правого плеча, між плечевою кісткою і ребрами. Кремінь записано по катальогу за № 3075. Кресало, № к 3074, завдошки 10,3 см., і завширшки—4,5 см.

2) Залізний ножик біля правої руки, дуже поржавлений. Довж.—14,8 см. Ширина—1,3 см. № к 3076.

3) Скляний синій ґудзик біля правого коліна, Діям.—1,8 см. Груб.—8,0 см. № к 3080.

4) Залізна каблучка трошки вище правого коліна, покрита дуже ржою. Діям. зовні—4,9 см, Діям. вн.—3,4 см. № к 3077.

5) 2 бронзових перстні, обидва злютовані. Діям. кожного—3,0 см. Грубина—0,4 см. № к 3078.

6) Тоненький бронзовий перстень. Діям.—2,4 см. Грубина—0,2 см. № к 3079. Кістяк досить добре зберігся і між кістками помітно було сліди дерева.

№ к 336—2

Довжина другого кістяка була—1,80 см.

Напрям чола на південь. Сей другий кістяк лежав паралельно першому на 2,50 см. на північ від нього. Він досить добре зберігся. Праву руку покладено на праве плече. Ліва рука на грудях. Ноги простягнено. З річей знайдено:

1) Широкий бронзовий перстень, біля правого плеча. Він поламаний. На нім оздоба горошком. Діям. перстня—2,3 см. Ширина—1,0 см. № к 3081.

2) З правого боку біля клуба кусок ржавої залізячки, мабуть від ножика. Довж.—8,0 см. Шир.—1,3 см. № к 3084.

3) Там же найдено кресало залізне дуже поржавлене. Довж.—8,5 см. Шир.—1,9 см. № к 3085.

4) Бронзова пряжка біля правого бедра вершка на 3 від коліна до клуба, вона штирокутня звичайного типу князівської доби з залізним язичком. Довж.—2,9 см. Шир.—1,9 см. № к 3083.

5) Трошки ближче до коліна лежав бронзовий широкий перстень тонкий незлютований. Діям.—2,1 см. Шир.—0,7 см. № к 3082.

6) Кусок бруска дуже витертий, лежав біля № 3082. Довж.—6,0 см. Шир. 1,5 см. Груб.—1,5 см. № к 3086.

До того ще треба додати, що на висоті приближно 1,50 м. над сим костяком найдено уламки глиняного горщика, але дуже маленькі.

Могила № 337.

Височінь мог. . . . . $0{,}_{70}$ м.
Діям. мог. . . . . $4{,}_{0}$ м.
Глиб. ями . . . . $1{,}_{0}$ м.
Довжина кістяка . . . . . . $1{,}_{65}$ м.
Напрям чола . . . . на південь.
Напрям голови . . . . на захід.

Ся могила була невисока, і коли було знято насип, то обрізу або плями від могильної ями не було видко, так що приходиться догадуватися, що трупа було покладено просто без ями не на материку, як звичайно, бо він і лежав на чорноземлі тільки трохи почищеній від верхнього дерну. Кругом сю могилу дуже стиснули инші могили, бо їх тут дуже густо насипано і тому можна думати, що колись тут була досить глибока влоговина утворена горбами-насипами сусідних могил, і для сього покійника використано міжмогильну кітловину, а зверху його присипано землею з могильних горбів, через це обрізу ями і не було. При сим треба замітити, що костях лежав тут на 1 метр вище материка, тім часом як по інших тутешніх могилах скрізь костяки лежали на материку.

При кістяку були такі речи:

1) При правім плечі кусок точильного бруска сірого з темними прожилками. Довж.—$4{,}_{7}$ см. Шир.—$1{,}_{5}$ см. Груб.—$2{,}_{0}$ № к. 3087.

2) Кусок іржавого заліза, може рештки ножика. Довж. $12{,}_{0}$ см. Широчінь—$2{,}_{0}$ см. № к 3090.

3) Трохи ближче до пояса біля лівого клуба лежало кресало дуже поржавлене з віддруком полотна на ржі. Довж.—$7{,}_{6}$ см. Шир.—$3{,}_{7}$ см. № к 3089.

4) Біля кресала кремінь № к 3088.

Могила № 338.

Вис. могили . . . . $0{,}_{8}$ м.
Діям. могили . . . . $4{,}_{0}$ м.
Довж. кістяка. . . . . $1{,}_{50}$ м.
Напрям чола . . . . на полудень.
Напрям голови . . . . на захід.

Обрізу ями знайти не можна було, але кістяк лежав на глибині $1{,}_{40}$ м. від вершини могили, або на $0{,}_{60}$ м. нижче рівих землі. Завдяки тому, що він лежав так мілко і не в материку, кістяк сей дуже перетлів. Права нога зібгана в коліні, ліва витягнена. Мабуть се була покійниця, бо з предметів біля кістяка знайдено таке:

1) На шиї намисто з трьох намистин: їдна вісьмогранна сердоликова. Довж.—$1{,}_{3}$ см. Груб.—$1{,}_{0}$ см. № к 3098 і 2 шклянних цiліндрових золоченних № к 3094.

2) Двоє сережок бронзових біля ушей. Сережки зроблені з тонкого бронзового дроту 0,17 см. Груб.— , причім вони круглі і кінці їх заходять один за одного приблизно по 0,4 см. Розмір їх: одне № к 3091 має діям. 2,2 см. друге № к 3092 має діям. 2,0×1,75 см.

Могила № 339.

Височінь могили. . . . . . 1,50 м.
Діям. могили . . . . . . 8,0 м.
Довж. кістяка . . . . . . 1,75 м.
Напрям голови . . . . . на захід.
Напрям чола . . . . . . на північ.
Глибина ями . . . . . . 1,1 м.

Ся могила була найвища в північно-західній групі. Кістяк лежав 1,1 м. нижче горизонта, одначе обрізу ями не пощастило знайти. В самім могиловім насипу під верхом найдено 8 кусків від глиняного горшечка в другім штиху. Див. № к 3096 і зуб молодої коняки № к. 3097.

Кістяк лежав на материку й зберігся порівнюючи краще від попередніх.

Обидві руки було складено на животі.

Ноги було простягнено. Ширина плечей—0,45 м.

Предметів при костях не знайдено ніяких.

Могила № 340.

Височінь могили. . . . . . 0,40 м.
Діям. могили . . . . . . 2,5 м.
Глиб. ями . . . . 1,55 м.
Довж. кістяка . . . . . . 1,50 м.
Напрям чола. . . . . . . на північ.
Напрям голови . . . . . . на захід.

Ся могилка була близько попередніх. Хоч могильний насип було знято цілком, проте обрізу ями знайдено не було.

На 0,1 м. вище кістяка над животом кістяка знайдено бронзовий перстень, злютований кінцями. Діям. перстня 2,4 см. Груб, — 0,3 см. № к 3098.

Кістяк лежав, як звичайно в сім могильнику: Руки складено на животі. Ноги простягнені.

Усі кістяки з цих розкопів, що були цілі, цілком узято до музею і зберігаються там за нумерами:

З могили 336-1 . . . . за № к 3098.
336-2 . . . . № к 3099.
337 . . . . № к 3100.
339 . . . . № к 3101.
340 . . . . № к 3102.

В. Щербаківський.